

กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
ของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้
The Strategies of Human Development Administration after
Joining ASEAN Community of Higher Education Institutions
in the Three Southern Border Provinces

ณรรช หลักชัยกุล

Nat Luxchaigul

คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities and Social Sciences

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla University

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษา 2) วิเคราะห์กระบวนการบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษา และ 3) วิเคราะห์ และเสนอกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ แบ่งเป็นระดับอนุปริญา และระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 9 ราย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้การสัมภาษณ์เดี่ยวเชิงลึก และการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive Conclusion) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Data)

ผลการวิจัย พบว่า

1) วิทยาลัยชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล สำหรับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองจึงมีความเจริญเติบโตไปตามเส้นทางคมนาคม

และภาวะเศรษฐกิจ ด้านการเตรียมความพร้อมของวิทยาลัยชุมชนอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย ด้านบทบาทการพัฒนาคนุสยของวิทยาลัยชุมชนมีเป้าหมาย มุ่งเน้นการศึกษาตลอดชีวิตตามแต่ละช่วงวัย สำหรับมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการ พัฒนาคนุสยด้วยความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร การพัฒนาคนุสยท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และสภาพสังคมเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลง วิทยาลัยชุมชนมีการขับเคลื่อนพันธกิจการจัดการศึกษาตามแผนการ ศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560-2579 และพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน ปี พ.ศ. 2558 สำหรับมหาวิทยาลัยมีบุคลากรที่มีศักยภาพ และสมรรถนะสูง

2) กระบวนการบริหารการพัฒนาคนุสยของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ สร้างเครือ ข่ายความร่วมมือ เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร และกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง สำหรับมหาวิทยาลัยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนุสยเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตาม ความต้องการของตลาดแรงงาน

3) กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสยของวิทยาลัยชุมชนมีจุดแข็งด้าน ภาวะผู้นำ ความสามารถในการบริหาร และสร้างความร่วมมือ มีข้อจำกัดด้านความ รู้ ขาดความหลากหลาย สำหรับอุปสรรค / ภัยคุกคามจากการรวบอำนาจการบริหาร ไว้ที่ส่วนกลาง สำหรับมหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านบุคลากรที่มีศักยภาพทางวิชาการ และวิชาชีพ มีจุดอ่อน คือ การสื่อสารสถาบัน และการประชาสัมพันธ์ สำหรับอุปสรรค / ภัยคุกคามคือ ความหวาดระแวง และวิตกกังวลในสถานการณ์ ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ การบริหารการพัฒนาคนุสยของวิทยาลัยชุมชน (1) พัฒนาระบบการบริหารผลการ ปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นคุณภาพ (2) พัฒนาศักยภาพ ด้านสมรรถนะ ความสัมพันธ์ ระบบ การติดต่อสื่อสารเพื่อร่วมสร้างวัฒนธรรมใหม่ และ (3) ขับเคลื่อนให้มีจัดการเรียน การสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย (1) การกำหนดทิศทาง ใหม่เพื่อพัฒนาศักยภาพคนุสยร่วมกันแบบเครือข่าย (2) สร้างกลุ่มวิจัยเชิงบูรณาการ ศาสตร์เพื่อให้โครงสร้างเสมือนจริงที่มีความยืดหยุ่น และ (3) วิเคราะห์ความต้องการ ของภาคอุตสาหกรรม และตลาดแรงงานที่แท้จริง

คำสำคัญ : การพัฒนาคนุสย, กลยุทธ์การบริหารการพัฒนา, การอุดมศึกษา, ประชาคม อาเซียน

Abstract

This qualitative research had objective to 1) studied the conditions and factors affected to human development administration of higher education institutions 2) analyzed the human development administration process of higher education institutions and 3) analyzed and proposed the human development administration strategies after joining ASEAN Community of higher education institutions in the three southern border provinces. The samples were 9 executives by purposive sampling of higher education institutions at the diploma and bachelor degree of Community Colleges and universities. The data was collected by an in-depth interview with them and used the content analysis by an inductive conclusion and descriptive data.

The result showed that

1) Community Colleges set up to individual learners development and universities located in the city district is growing along with the transportation route and economic conditions. The Community Colleges is high preparation at the same level as universities. The roles of human development in Community Colleges focus on life-long learning in different each age range and universities have a role in multi-cultural society of human development. The factors affected to human development administration in the conflict situations and the socio-economic changing conditions. The Community Colleges have missions to educational management according to the National Education Plan, 2017-2032, and Community College Institution Act, 2015 and universities has potential and high personnel competency.

2) The human development administration process of Community Colleges created from networking collaboration, building staff capability and self-directing development. The universities have human development strategies to produce quality graduates that meet the needs of the labor market.

3) The human development administration strategies of Community Colleges have strengthened in leadership, administration capabilities and partnerships. There is the weakness of knowledge, diversity, and threats of centralization administration. Universities have to strengthen academic and professional personnel; the weaknesses are communication institutions and public relations. For threats is paranoia situation. The Strategic proposed to human development administration of Community Colleges: (1) to development of qualitative orientation performance system (2) to personal development such as competency, relationship, and communication for new cultural, and (3) to support community-based learning. The strategies of the universities: (1) to the new direction of networking human development (2) to create multi-disciplinary integrated research groups to provide flexible virtual structure, and (3) to analyze the needs of the industrial and the real labor market.

Keywords: Human Development, Strategies of Development Administration, Higher Education, ASEAN Community

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำ และมุ่งมั่นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรของพระองค์ไม่ว่าจะเชื้อชาติ ศาสนาใดหรืออยู่ห่างไกลสักเพียงใดก็ทรงมีเยื่อใยเข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550) ประกอบกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีแนวปฏิบัติหลักการที่ยึดถือในการดำเนินการพัฒนาเช่นเดียวกับพระราชบิดา กล่าวคือ ทรงยึดคนเป็นเป้าหมายโดยทำให้คนเป็นคน พัฒนาหรือเป็นคนเจริญ ซึ่งมีความหมายต่อไปอีกคือ มีความชำนาญในวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเลี้ยงตัวเอง มีความชำนาญอื่นที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น รู้จักสิทธิหน้าที่พลเมือง รักษาสุขภาพอนามัย เข้ากับคน และมีคุณธรรม คือเห็นแก่ผู้อื่นตามสมควร ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อ้างถึงใน สุมิตร สุวรรณ, 2554, น. 59)

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษา และการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการคือ (1) เพื่อพัฒนาระบบ และกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ (3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, ข)

กล่าวได้ว่า “การศึกษา” (Education) เป็นรากฐานของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ประเทศไทยมีความตระหนัก และมีการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการศึกษา โดยพัฒนาการดำเนินการเพื่อให้เกิดการบูรณาการทางการศึกษา สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ กิจกรรม และมีจุดมุ่งหมาย ดังจะเห็นว่า ปัญหาทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นปัญหาที่สะสมมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากมีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาทั้งเชิงบุคคล สังคม และเชิงพื้นที่ ดังที่ บรรจง พำรุงสง (2550) ได้กล่าวว่า ปัญหาหลักทางด้านการศึกษาที่แท้จริงคือ การมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำ โดยการสำรวจ และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาพบว่า ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำ และเป็นชนนี้มาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561, ออนไลน์)

การเตรียมความพร้อมเพื่อการจัดการศึกษาดังกล่าว มุมมองโดยองค์รวมของการอุดมศึกษาไทยได้สร้างคุณค่าให้แก่บุคคล และสังคมอย่างมหาศาล ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม นั่นคือ การอุดมศึกษาสร้างประชาคมที่มีความรู้ ความสามารถสูง และได้พัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่มนุษยชาติ ทั้งนี้เพราะการอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับสูงสุดในระบบการศึกษาที่มีลักษณะกว้างขวาง ครอบคลุมทั่วถึง และลึกซึ้ง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2550, น. 58-59) ระบุถึงเป้าหมายสำคัญของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา กล่าวคือ การให้ประชากรของประเทศสมาชิก สามารถทำการค้าขายระหว่างกันได้มากยิ่งขึ้น จึงเกิดการเดินทางไปมาหาสู่กัน และเปิดโอกาสด้านการแข่งขันกับตลาดเสรีภายนอก รวมถึงการเคลื่อนย้ายการบริการ การลงทุน เงินทุน และตลาดแรงงานหรือกำลังคนระหว่างกันอีกด้วย

ดังนั้น การอุดมศึกษา (Higher Education) จึงมีส่วนสำคัญ และมีองค์ประกอบที่จำเป็น อันได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ แนวทาง หลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย การบริหารจัดการ และอื่น ๆ ซึ่งทุกส่วนจะมีมาตรฐาน และคุณภาพเป็นตัวกำกับ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552, น. 4) ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวผนวกกับการกระจายอำนาจการถ่ายโอนภารกิจของรัฐ ห่วงโซ่อุปทานการให้บริการ

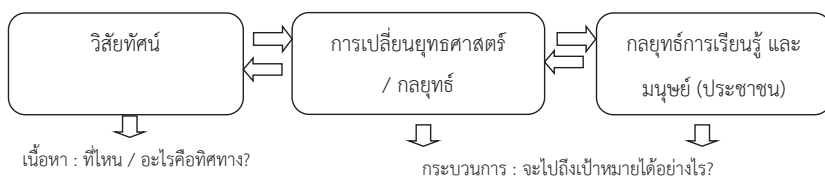
สาธารณะ และธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสที่เผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ และเศรษฐกิจสังคมถดถอยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ต่างมีบทบาทต่อการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งตอบวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนดังกล่าว

จากที่กล่าวมา สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจสังคม และคุณภาพการศึกษาของคนในพื้นที่ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นมา นักเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน และปัญหาที่สะสมมาช้านานนี้จึงส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีความเข้มแข็ง มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน และชี้นำสังคมมากขึ้นด้วย (ธนุวิศ สุวรรณวงศ์ และคณะ, 2560)

ในวงการศึกษานักเรียนไทยนั้น มีการใช้คำว่า “กลยุทธ์” โดยที่ อู๋ทัย บุญประเสริฐ (2537) อธิบายว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคในการปฏิบัติซึ่งเป็นวิธีอันแยบคายในการดำเนินงาน กลวิธีที่มุ่งนโยบายในการทำงาน หรือปฏิบัติที่ผ่านการคัดเลือกอย่างเหมาะสม ผ่านการคิด ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และมีประสิทธิภาพสูงในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่นเดียวกับโคเป (Cope, 1978 อ้างถึงใน ทวีชัย บุญเติม 2540) กล่าวว่า รูปแบบของวัตถุประสงค์ (Objective) จุดมุ่งหมาย (Purpose) หรือเป้าหมาย (Goals) นโยบาย และแผนแม่บทที่จะนำมหาวิทยาลัยไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ บางครั้งมักจะนิยมเรียกว่า “การวางแผนยุทธศาสตร์หรือการวางแผนกลยุทธ์” ซึ่ง ศรีวงศ์ สุมิตร (2537) ได้อธิบายว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการของการตัดสินใจเลือกจุดหมายขององค์การ การเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายต่าง ๆ ในองค์การ นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหา การใช้ และการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ โดยต้องคำนึงถึงการแข่งขันขององค์การอื่นด้วย (กิริติ ยศยิ่งยง, 2548)

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554) กล่าวถึง กลยุทธ์ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในทัศนะเชิงพื้นที่ นอกเหนือจากกลยุทธ์ และรูปแบบการบริหารทั่วไปที่แต่ละสถาบันใช้สำหรับดำเนินภารกิจตามปกติ อันเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่เป็นกรอบแนวทางในการบริหารงานเพื่อให้สร้างความสอดคล้อง สามารถตอบสนองรองรับต่อสถานการณ์ และปรากฏการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อมุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดสังคมสันติสุขและเกิดการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ

ดังนั้น ในยุคปัจจุบันการกำหนดกลยุทธ์จะต้องใช้ความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ในระบบการศึกษาที่เช่นกัน จะใช้กลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยในการกำหนดทิศทางของอนาคตลงในพิมพ์เขียวหรือเป้าหมายของการพัฒนาทางการศึกษา แม้การเปลี่ยนแปลงจะทำให้การศึกษามีความสลับซับซ้อนต่อการนำไปใช้ในบริบทของสถาบันสังคม และเทคโนโลยีในอนาคตก็ตาม การกำหนดกลยุทธ์ด้วยการวาดภาพอนาคตนี้ ก็จะต้องลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้สะสมอยู่ในตัวมนุษยอยู่แล้ว (กมล สุดประเสริฐ และสุนทร สุนนท์ชัย, 2541: 13) จากภาพ 1 สำนักวิชาการบริหารธุรกิจ แห่งมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์ (2553) ได้กล่าวถึงคำว่า “ยุทธศาสตร์” ซึ่งไม่ใช่แค่การวางแผนในเอกสาร แต่เป็นกระบวนการประสานกันของคนทั้งภายใน และภายนอกองค์การ

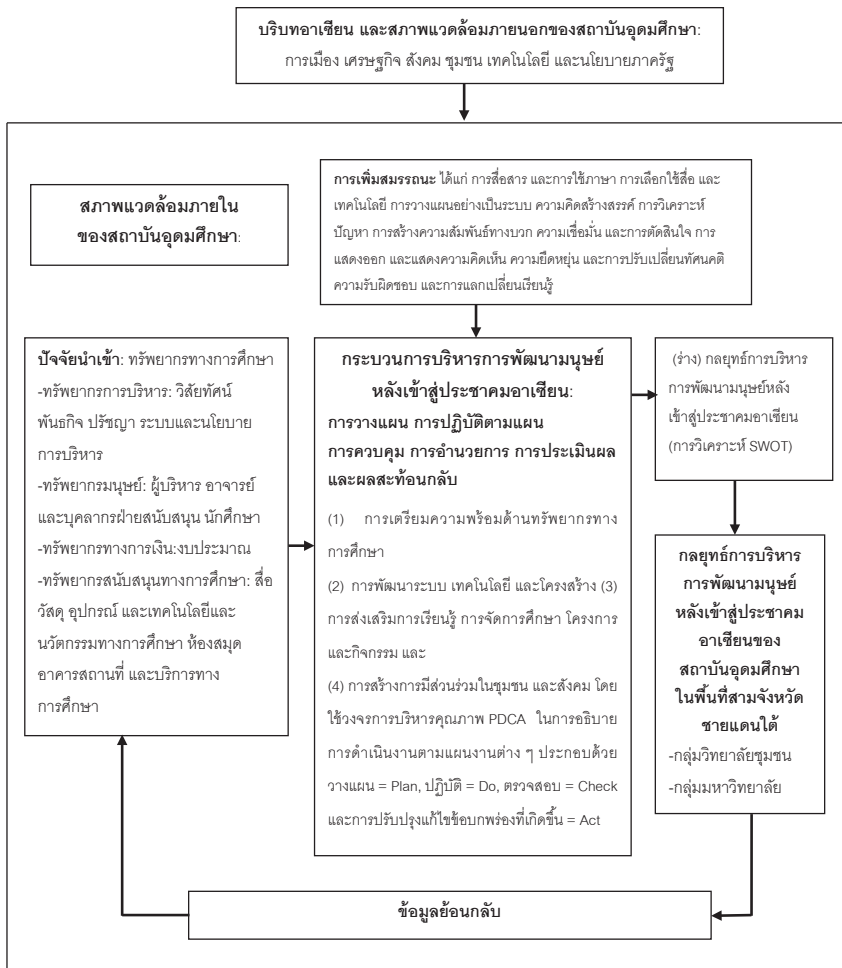
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของกลยุทธ์

ที่มา: The University of New South Wales, 2010

จากที่กล่าวมา แม้มีข้อมูลสนับสนุนความสำคัญของการอุดมศึกษากับการพัฒนามนุษย์ด้านต่าง ๆ จำนวนมาก แต่ขาดองค์ความรู้เพื่อเชื่อมโยงสถาบันอุดมศึกษากับกลยุทธการบริหารการพัฒนามนุษย์ในรูปแบบการวิจัยสถาบันในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ในบทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์และเสนอกลยุทธการบริหารการพัฒนามนุษย์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของวิทยาลัยชุมชน และมหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ดังจะเห็นว่า ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารการพัฒนามนุษย์ด้วยการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ การพัฒนามนุษย์ในระดับอนุปริญาที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างงานสร้างอาชีพของคนในชุมชนท้องถิ่น สำหรับระดับปริญญาตรีมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะสูงเป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถช่วยให้เศรษฐกิจของพื้นที่ และประเทศขยายตัวได้อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการบริหารการพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทาง และต่อเนื่อง (ศรีน้อย โปวาททอง, 2546: น. 5-6) ด้วยกลยุทธการบริหารการพัฒนามนุษย์เชิงรุกหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปัจจุบัน

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทอาเซียน และสภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลต่อสภาพแวดล้อมภายในด้านการบริหารการพัฒนามนุษย์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วยการบริหารการพัฒนามนุษย์ที่มุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในการเพิ่มสมรรถนะของผู้เรียน ด้วยการกำหนดแผนสู่การปฏิบัติหรือกลยุทธการบริหารการพัฒนามนุษย์ด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การควบคุมและประเมินผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการพัฒนาคนุญยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

2. วิเคราะห์กระบวนการบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
ของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

3. วิเคราะห์ และเสนอกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคม
อาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ได้แก่ หนังสือ บทความและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) และฐานข้อมูลออนไลน์ของสถาบันอุดมศึกษา
ในพื้นที่เป้าหมาย อาทิ ข้อมูลสภาพการบริหารเบื้องต้น วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา
เป้าหมาย ระบบ และนโยบาย การเตรียมความพร้อมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
บทบาทการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนุสย และการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม และ
โครงการประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษา

2. ศึกษาสภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการพัฒนาคนุสยหลัง
เข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบ
ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก โดยที่ปัจจัยภายในหรือ
นำเข้าส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรการบริหาร ประกอบด้วย (1) ทรัพยากรคนุสย: ผู้บริหาร
อาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุน และนักศึกษา (2) ทรัพยากรการเงิน: งบประมาณ
(3) ทรัพยากรสนับสนุนทางการศึกษา: สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา
ห้องสมุด อาคารสถานที่ และบริการทางการศึกษา และ (4) การบริหารจัดการ (5) ระบบ
ฐานข้อมูล: สารสนเทศทางการศึกษา สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
ด้านการเมือง นโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน เทคโนโลยี และนวัตกรรม
 เป็นต้น

3. วิเคราะห์กระบวนการบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
ของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะ
ของนักศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอน (1) เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรทางการศึกษา
(2) การพัฒนาระบบของสถาบันอุดมศึกษา (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดการศึกษา
และกิจกรรมประชาคมอาเซียน และ (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน และสังคม

โดยอธิบายด้วยวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย วางแผน = Plan, ปฏิบัติ = Do, ตรวจสอบ = Check และการดำเนินงานให้เหมาะสมโดยการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น = Act ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมคุณภาพของแผนงานต่าง ๆ ว่าได้ดำเนินไปตามแผนงานอย่างใดหรือไม่ (ธรรมศักดิ์ อรุณวงศ์, 2555: น. 29) วิเคราะห์เนื้อหาของกระบวนการบริหารดังกล่าว ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว

4. ยก (ร่าง) กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสรณ์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารการศึกษา ตามวงจรบริหารคุณภาพ PDCA จากการวางแผนสู่การปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์ที่ได้ให้เป็นไปตามแนวทางการควบคุมคุณภาพการบริหารการพัฒนาคนุสรณ์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

5. การตรวจสอบ (ร่าง) และเสนอกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสรณ์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา ตัวแทนจากผู้บริหาร อาจารย์ และตัวแทนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนการเผยแพร่ทางวิชาการต่อไป อาทิ การตีพิมพ์ในวารสารประเภทบทความวิจัย เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับกลุ่มผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมายในตำแหน่งคณบดี รองคณบดี และผู้อำนวยการที่มีบทบาทในการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 9 ราย ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง ในประเด็น

- 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 2) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม และโครงการที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน

3) ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา บทบาท การพัฒนามนุษย์ทางการศึกษา และการเตรียมความพร้อมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของสถาบันอุดมศึกษา

4) ปัจจัยภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การพัฒนา

5) กระบวนการบริหารการพัฒนาคนหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ สถาบันอุดมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย วางแผน = Plan, ปฏิบัติ = Do, ตรวจสอบ = Check และการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น = Act

6) ยก (ร่าง) กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของสภาพ ปัจจัย และกระบวนการบริหารการพัฒนาคนหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบัน อุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

7) การตรวจสอบข้อเสนอเชิงกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นการตรวจสอบ กลยุทธ์ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูล และวิเคราะห์เอกสารประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา เป้าหมาย และตัวชี้วัดของสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมาย ได้แก่ คุณลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก สภาพการบริหาร และบทบาทการพัฒนาคน ทางการศึกษา การเตรียมความพร้อมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานกำกับดูแลหรือสนับสนุน ปัจจัยภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการกิจกรรม และโครงการที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียนของ สถาบันอุดมศึกษา

2. กำหนดกลุ่มสาระข้อมูลไว้ (Grouping) ด้วยการหมวดเป็นเนื้อหาเฉพาะ ประเด็นดังกล่าวโดยการใช้คำย่อหรือระบุเป็นรหัสหาย

3. จัดทำโครงร่างสารบัญญ่เนื้อหาที่จำแนกตามหมวด ประเด็นเรื่องทั้งหมด ประเด็นหลัก (Domain) และหมวดประเด็นรอง (Sub-domain) ที่จะทำการวิเคราะห์ เนื้อหา เพื่อหาความหมาย (Meaning) ด้วยวิธีการรังสรรค์วิทยา (Constructionism) ที่เริ่มต้นจากการคิดพิจารณาว่า ข้อความ เนื้อหา สัญลักษณ์ ปรากฏการณ์ เป็นต้น ชี และแสดงให้ทราบถึงอะไร มีความหมายสื่อถึงอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้รับสารได้เข้าใจ เนื้อความ ข้อมูล เนื้อหาเหล่านั้นสามารถชี้ให้ทราบถึงประเด็นต่าง ๆ ด้วยการนำ ความรู้เชิงทฤษฎี วิชาการ และความรู้จากวรรณกรรมมาร่วมพิจารณาเพื่อช่วยให้ตีความหมาย แปลความหมายได้ตรงมากขึ้น

4. จัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระตามกลุ่มประเด็นเรื่องที่ได้กำหนดไว้ในสารบัญญ่เรื่อง ด้วยการนำเนื้อหาที่เป็นสาระข้อมูลเชิงปรากฏการณ์ อาทิ ข้อความ เนื้อหา สัญลักษณ์ ปรากฏการณ์ดังกล่าวตามที่จัดกลุ่มไว้ให้อยู่กลุ่มเดียวกันเพื่อสะดวกสำหรับตีความหมาย และแปลความหมาย

5. เขียนบทวิเคราะห์แบบพรรณนาโดยนำทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็น ตัวเริ่มต้นเปิดประเด็นเรื่องแล้ววิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่พบในข้อมูลทีระบุในหมวดหมู่ สาระตามกลุ่มประเด็นเรื่อง และใช้วิธีการรังสรรค์วิทยา พร้อมกับตีความหมาย และ มีการอ้างอิง (Citation)

6. ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation Data Analysis) ด้านบุคคล สถานที่ และ เวลาที่มีความหลากหลาย และแตกต่างกันตามบริบทที่ศึกษา จัดกระทำ และวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลผ่านการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) (ชาย โพธิสิตา, 2550) เพื่อแสดงรายละเอียดผลการศึกษาด้านการบริหารการพัฒนาคนุชยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนใต้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้บริหาร และอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมาย สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. บริบท และสภาพของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

1.1 วิทยาลัยชุมชน

1) วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาท้องถิ่นที่จัดการเรียนการสอนสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษา นั่นคือ ระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนในปัจจุบันจะมีความแตกต่างไปจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยพยาบาล โดยที่วิทยาลัยชุมชนจะมีแผนการเรียนการสอน และหลักสูตรต่าง ๆ มากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า วิทยาลัยชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อที่จะจัดการศึกษาเพื่อชีวิต ตลอดชีวิต และสังคมอย่างแท้จริง

ดังนั้นจะเห็นว่า แผน และหลักสูตรการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่เปิดสอนในวิทยาลัยชุมชนจะคำนึงถึงประโยชน์ และความต้องการของท้องถิ่นหรือภูมิภาคที่วิทยาลัยตั้งอยู่ มีความสอดคล้องของสาขาวิชาต่าง ๆ กับบริบทสิ่งแวดล้อม เช่น ตั้งอยู่บริเวณโรงงานก็ต้องมีแผนการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น (ธงชัย สมบูรณ์, 2547: น.2)

วิทยาลัยชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีความเชื่อว่า บุคคลในท้องถิ่นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในการพัฒนาชุมชน ฉะนั้น แต่ละคนจึงมีโอกาสดังกล่าวที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการประกอบอาชีพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อว่าจะได้ส่งเสริมให้ชุมชน และประเทศมีความเจริญก้าวหน้า วัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อส่งเสริมการศึกษาลงระดับมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น และเห็นสมควร (2) เพื่อให้มีหลักสูตรทางด้านวิชาชีพหลากหลายมากขึ้น และกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการความสนใจด้วยความสามารถของผู้เรียน และ (3) เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการศึกษามากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาของหลักสูตรทางด้านวัฒนธรรม และทางเทคนิค จึงมุ่งส่งเสริมเอกัตบุคคลให้เจริญงอกงามทั้งทางส่วนตัว และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในอนาคต

2) การเตรียมความพร้อมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การเตรียมความพร้อมของวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น มีความพร้อมระดับมาก เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู จะมีส่วนน้อยที่เป็นชาวไทยพุทธ แต่ก็ไม่พบปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วม และการแสดงความคิดเห็น มีการจัดกิจกรรม และโครงการบ่อยครั้งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมุสลิมในพื้นที่ ประกอบกับผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคนุสยด้วยการสนับสนุนกิจกรรม และโครงการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะ ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) บทบาทการพัฒนาคนุสยทางการศึกษา

การพัฒนาคนุสยของวิทยาลัยชุมชนมีเป้าหมายที่มีความหลากหลายตามแต่ละช่วงวัย ได้แก่ วัยเรียนหรือเยาวชน ซึ่งมักพบว่า เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมาก่อน และมักขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สำหรับวัยทำงานหรือผู้สูงวัยจะเป็นผู้มีประสบการณ์ชีวิต และเป็นผู้ประกอบการที่อยู่ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน ซึ่งกลุ่มนี้มีความสนใจในการพัฒนาสมรรถนะทางอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ และเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ ดังจะเห็นว่า การพัฒนาคนุสยของวิทยาลัยชุมชนมุ่งเน้นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งกลุ่มเยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงวัยดังกล่าว

4) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม และโครงการประชาคม

อาเซียนในปัจจุบัน วิทยาลัยชุมชนมีแผนการจัดกิจกรรม และโครงการหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ชัดเจน นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนปกติแล้ว ดังจะเห็นว่า วิทยาลัยชุมชนมีระบบการบริหารจัดการแบบครบวงจรที่มีกฎ ระเบียบชัดเจน และมีความยืดหยุ่นสูง ดังนั้น กิจกรรม และโครงการจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างสันติสุข ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม การสร้างพันธกิจวิทยาลัยกับชุมชน (Social Engagement) เป็นต้น จึงเป็นโอกาสสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

1.2 มหาวิทยาลัย

1) มหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จึงมีความเจริญเติบโตไปตามเส้นทางคมนาคม และภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนใต้ มหาวิทยาลัยมีปรัชญาการศึกษามุ่งสู่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นที่พักพิงให้กับชุมชนเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม รวมถึงสร้างคุณภาพการพัฒนาสังคมไทยด้วยบริบทของสถาบันอุดมศึกษา นอกจากสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาแล้ว การดำเนินพันธกิจของมหาวิทยาลัยยังส่งผลต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมาก ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐลดลง และยังขาดการพัฒนาในหลาย ๆ มิติ อาทิ บุคลากรที่มีความชำนาญทางวิชาชีพ นวัตกรรม และเทคโนโลยี รวมถึงประเด็นเรื่องสันติภาพ และความเห็นที่แตกต่าง เป็นต้น มหาวิทยาลัยจึงมีข้อบ่งชี้ที่หลากหลายมากมายที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนในพื้นที่ ให้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ ทักษะ สมรรถนะ และลดความเหลื่อมล้ำเพื่อพัฒนามนุษย์ และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

2) การเตรียมความพร้อมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีการดำเนินกิจกรรม และโครงการเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น อาทิ โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ทศนศึกษาในประเทศเพื่อนบ้าน กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น

กล่าวได้ว่า มหาวิทยาลัยในพื้นที่ที่มีความพร้อมระดับมากในการพัฒนานักศึกษาหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปัจจุบัน โดยมีรูปแบบกลยุทธ์การบริหารการพัฒนามนุษย์ มีงบประมาณของแต่ละหน่วยงานในการดำเนินกิจกรรม และโครงการหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการกำหนดเป็นแผนพัฒนานักศึกษาสู่สากลที่ชัดเจน อาทิ มุ่งพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทุนแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศ แม้วานักศึกษาในพื้นที่จะเป็นข้อเสียเปรียบเชิงพื้นที่ และความห่างไกลจากศูนย์กลางความเจริญของเมืองหลวงก็ตาม แต่การมุ่งพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต การสื่อสาร เทคโนโลยี นวัตกรรม และสร้างอัตลักษณ์ให้กับผู้เรียนยังคงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญอย่างมากเช่นกัน

3) บทบาทการพัฒนาคนุสยทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังจะเห็นว่า ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น และบริบทของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กันในหลากหลายมิติ อาทิ ความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และความแตกต่างทางศาสนา จึงส่งผลให้เกิดการหล่อหลอมความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมท้องถิ่นชายแดนใต้ที่มีความเข้มแข็ง และเป็นหนึ่งเดียวในปัจจุบัน

4) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม และโครงการประชาคมอาเซียน

ทุนแลกเปลี่ยนนักศึกษา และการโอนหน่วยกิตเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาผู้เรียนสู่สากลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และการใช้ชีวิตในต่างแดนซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้โลกทัศน์ใหม่ ๆ และประสบการณ์ชีวิตของเยาวชนในพื้นที่ การดำเนินกิจกรรมดังกล่าว มหาวิทยาลัยได้ทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การกระตุ้น และมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างไป ดังนั้น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรจัดกิจกรรม และโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา และการโอนหน่วยกิตอย่างต่อเนื่อง โดยส่งนักศึกษาไปเรียนรู้ทางวิชาการ และศิลปวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงจะนำมาซึ่งการได้รับโอกาส และการมีส่วนร่วมตามหลักการพัฒนาคนุสยอย่างแท้จริง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

2.1 วิทยาลัยชุมชน

ปัจจุบัน การบริหารด้านบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนแสดงให้เห็นถึงการขาดปัจจัยภายในด้านอัตรากำลังของครูผู้สอนในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อยกว่าภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ประกอบกับบุคลากรมีข้อจำกัดด้านความรู้ และประสบการณ์ เนื่องจากเงื่อนไขในการบรรจุข้าราชการครู ส่งผลต่อการขาดแคลนบุคลากร ความหลากหลาย และประสบการณ์ชั้นสูงเฉพาะทาง

สำหรับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก ชุมชนที่อยู่ใกล้วิทยาลัยมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อสภาพปัญหาความแออัดของผู้อยู่อาศัย สภาพการจราจรที่ติดขัด มลภาวะเป็นพิษ ปัญหายยะ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น รวมถึงความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลถึงโอกาสในการเข้าศึกษาของผู้สนใจใฝ่เรียนรู้ด้วย

2.2 มหาวิทยาลัย

การบริหารการพัฒนาคนุสยของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีปัจจัยที่มีความหลากหลาย และมิติที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าวิทยาลัยชุมชน ส่วนแรกเป็นเรื่องของบุคลากร ได้แก่ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ดังจะเห็นว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยในระดับต่าง ๆ เป็นผู้มีความรู้และสมรรถนะสูง มีคุณสมบัติที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น ต่อมาคือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีภาระงานมาก บางครั้งอาจเกิดความเครียด และขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณาจารย์ ที่นอกจากจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องทำการวิจัย ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบริการวิชาการอีกด้วย ภาระงานดังกล่าวอาจที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเอกสารที่มีจำนวนมาก ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวกในชั้นเรียน สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ เกิดการชำรุดเสียหาย และไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ชีวิตลดถอยลง อีกทั้งจากการถูกปลูกฝังว่า เรียนจบไปก็ไม่มีการทำงานจึงเป็นเหตุให้ความตั้งใจเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนต่ำลงอย่างมาก

ปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น มักเป็นเรื่องของอำนาจ การกระทำที่ผิดกฎหมาย และการทุจริตคอร์รัปชันในพื้นที่ ส่งผลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความบาดหมางกันระหว่างครอบครัว เครือญาติ และปัจเจกบุคคล นำไปสู่การสร้างสถานการณ์ความรุนแรง และการอ้างปัญหาความไม่สงบ จึงเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันต่อความเข้มแข็งของการพัฒนามหาวิทยาลัยในพื้นที่ ดังจะเห็นว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองหรือพื้นที่เมืองจึงมีความพร้อม

ด้านสาธารณูปโภค เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียน รวมถึงแหล่งการจ้างงาน และการบริการ

3. กระบวนการบริหารการพัฒนาคนุสยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบัน
อุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

3.1 วิทยาลัยชุมชน

การจัดระบบการบริหารการพัฒนาใน 3 รูปแบบ ได้แก่ สร้างเครือข่าย
ความร่วมมือ เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน และกำหนดแนวทางการ
พัฒนาตนเองในการเป็นนักจัดการความรู้ กล่าวคือ มีกระบวนการวางแผนสู่การปฏิบัติ
ที่ชัดเจนของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนที่เริ่มต้นตั้งแต่ลงไปรับรู้ปัญหา ร่วมตัดสินใจ
จนสามารถค้นพบวิธีการแก้ไขข้อบกพร่อง และสามารถบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมีวิสัยทัศน์การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสังคมพหุ
วัฒนธรรมชายแดนใต้ที่มีความเป็นรูปธรรม และยืดหยุ่นสูง กล่าวคือ มีการวางแผน
มุ่งสู่การปฏิบัติร่วมกันของบุคลากรมหาวิทยาลัยทุกระดับ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์
นำไปสู่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยเน้นผู้เรียน
เป็นศูนย์กลาง ดังจะเห็นว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาของมหาวิทยาลัยเกี่ยวข้องกับ
การพัฒนาคนุสยทั้งสิ้น เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของ
ตลาดแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมและบริการในพื้นที่

4. ประเด็นยุทธศาสตร์ และการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสย
หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

4.1 ยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา

1) วิทยาลัยชุมชน

ยุทธศาสตร์หลักของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาชุมชน ประกอบ
ด้วย (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองการ
ปกครอง (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม และ (4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรคนุสย
หากพิจารณาแยกเป็นรายวิทยาลัยกล่าวคือ

1.1) ประเด็นยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนปัตตานี ได้แก่

(1) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา หลักสูตร พัฒนาทักษะ และเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพ และคุณภาพชีวิตโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด และพัฒนาอาชีพ (M1) (2) พัฒนาคุณภาพจัดการศึกษาระดับอนุปริญาที่สอดคล้องกับความต้องการชุมชน (M 2) (3) พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง (M3) (4) พัฒนางานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชนแบบใหม่ (M4) (5) อนุรักษ์ ส่งเสริม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รักษาสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม (M5) และ(6) บริหารจัดการภายใต้ระบบธรรมาภิบาลที่เน้นคุณภาพมาตรฐานระดับสากล (M6)

1.2) ประเด็นยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนยะลา ได้แก่ (1) พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรีที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (2) พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา หลักสูตร พัฒนาทักษะ และเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพโดยชุมชนมีส่วนร่วม (3) ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (4) อนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และ (5) บริหารจัดการในระบบธรรมาภิบาล และกระบวนการทำงานเชิงรุกที่มุ่งเน้นคุณภาพ

1.3) ประเด็นยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ได้แก่ (1) บริหารจัดการองค์กรด้วยหลักคุณธรรม ธรรมาภิบาล การใช้เทคโนโลยี และภาคีเครือข่าย (2) จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนราธิวาส โดยเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3) จัดการศึกษา และฝึกอบรมอาชีพประชาชนเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางชุมชนเศรษฐกิจใหม่ไทยแลนด์ 4.0

2) มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีความหลากหลาย และมีบริบทความเป็นมาที่แตกต่างกัน ในส่วนนี้จะกล่าวถึงประเด็นยุทธศาสตร์ของแต่ละสถาบันเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารการพัฒนามนุษย์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

2.1) เป้าหมายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้แก่ (1) มีปฏิภาณวิริยอุตสาหะ (2) ใฝ่รู้ใฝ่คิด (3) เป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญา (4) มีความสามารถในการแก้ปัญหา (5) มีศรัทธาอุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา (6) รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม (7) รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม (8) มีโลกทัศน์กว้างไกล และ (9) มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรม และจริยธรรม

2.2) ประเด็นยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้แก่ (1) การสร้างกลไกการทำงานเชิงรุก ซึ่งจะมีจุดเน้นดำเนินงาน 4 กลไกขับเคลื่อนประกอบด้วย (1.1) เน้นบูรณาการข้ามศาสตร์ (1.2) เน้นความต้องการของผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต และแก้ปัญหาประเทศ (1.3) เน้นประสิทธิภาพที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (1.4) เน้นการสร้างความร่วมมือจากเครือข่าย (2) การสร้างความเป็นผู้นำวิชาการ ซึ่งมี 3 จุดเน้นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับภารกิจหลัก คือ (2.1) เน้นการพัฒนา และสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพให้กับประเทศ (2.2) เน้นการพัฒนางานวิจัย และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และ (2.3) เน้นพันธกิจมหาวิทยาลัยเพื่อสังคม (3) การสร้างความเป็นนานาชาติ และ (4) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ

2.3) ประเด็นยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (1) ยกระดับ คุณภาพมาตรฐานการผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติกรอย่างมืออาชีพที่มีคุณธรรม จริยธรรม (2) ปฏิรูปการผลิตพัฒนาคู และบุคลากรทางการศึกษาชายแดนใต้ (3) ยกระดับมาตรฐานการวิจัย และงานสร้างสรรค์สู่มาตรฐานสากล และ (4) ยกระดับมาตรฐานการให้บริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการน้อมนำแนวพระราชดำริเพื่อสนองตอบกับความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

2.4) ประเด็นยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ได้แก่ (1) พัฒนาการผลิตบัณฑิตทุกระดับ (2) พัฒนาการ และงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ (3) พัฒนางานบริการวิชาการ (4) พัฒนาด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และ (5) พัฒนาการบริหาร และการจัดการ

4.2 การวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารการพัฒนามนุษย์ของสถาบันอุดมศึกษา
ด้วย SWOT Analysis: จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค / ภัยคุกคาม

1) กลยุทธ์การบริหารการพัฒนามนุษย์ของวิทยาลัยชุมชน

ตารางที่ 1 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค / ภัยคุกคามของวิทยาลัยชุมชน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1) กรรมการสภาฯ สรรพมาจากหลากหลายอาชีพ มีความรับผิดชอบ และความเข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ 2) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และความสามารถในการบริหารงาน และสร้างความร่วมมือในการทำงานทีม 3) วิทยากรมีความหลากหลายด้านอาชีพ และประสบการณ์ มีหลักสูตรที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการ ผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปพัฒนางาน และประกอบอาชีพได้ 4) มีงบประมาณสนับสนุนตามพันธกิจอย่างเพียงพอ 5) การบริหารจัดการในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน และบุคลากรภายนอกเพื่อการสนับสนุนพันธกิจของวิทยาลัยที่หลากหลาย 6) นักศึกษามีความหลากหลายในด้านวัย วุฒิ คุณวุฒิ อาชีพ และประสบการณ์ 7) ค่าเล่าเรียนถูก	1) ขาดแคลนบุคลากร มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอภาระงาน 2) บุคลากรมีข้อจำกัดด้านความรู้ ขาดความหลากหลาย และประสบการณ์ขั้นสูงเฉพาะทาง อาทิ บุคลากรสายวิชาการส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านการวิจัย 3) บุคลากรสายวิชาการส่วนหนึ่งไม่มีคุณวุฒิตรงหลักสูตรที่เปิดสอน ไม่สามารถเป็นอาจารย์ที่รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตรได้ 4) ขาดการบูรณาการพันธกิจหลักของวิทยาลัยชุมชน ยังไม่สมบูรณ์ และไม่เชื่อมโยงครอบคลุมครบทุกพันธกิจ

โอกาส	อุปสรรค / ภัยคุกคาม
1) คนในชุมชนได้เข้าถึงการศึกษา พัฒนางานอาชีพเดิมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นหรือสร้างอาชีพใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 2) นโยบายในการพัฒนาจังหวัดปัตตานี ตลอดถึงจังหวัดใกล้เคียงทั้งในภาพรวม และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และสามเหลี่ยมเศรษฐกิจตามนโยบายมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน 3) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) สร้างความท้าทายให้วิทยาลัยชุมชนในการจัดการศึกษาทั้งเพื่อสร้างโอกาสการศึกษาเพื่ออาชีพ และคุณภาพชีวิตอย่างมาก 4) การขยายการศึกษาด้านอาชีพเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 6 - 14 ปี ที่ไม่ได้ศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (ไม่ได้ศึกษาต่อจนจบม. 3 และนักเรียนที่จบม.3 แต่ไม่ได้ศึกษาต่อ) 5) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจุบัน สร้างโอกาสในการจัดการศึกษาได้กว้างไกลมากขึ้น 6) ได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน และชุมชนเป็นอย่างดี 7) มีความหลากหลายด้านพหุวัฒนธรรม	1) พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 รวบอำนาจการบริหารไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้กลไกการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมมีข้อจำกัด และกระบวนการตัดสินใจตามอำนาจหน้าที่มีเส้นทางที่ยาวขึ้น ใช้เวลามากจนบางครั้งกลายเป็นการเสียโอกาส 2) วิธีการทางงบประมาณขาดความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ความต้องการของชุมชน 3) พื้นที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนปัตตานีตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่เกิดเหตุความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เสี่ยงภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน 4) อาจารย์ผู้สอนที่เป็นอาจารย์พิเศษซึ่งมีองค์ความรู้ และประสบการณ์มาก แต่ส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ และอาจารย์ที่สูงวัยก็มีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสอน 5) ความยากลำบากในการลงพื้นที่ปฏิบัติงาน (พื้นที่ห่างไกล / ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่)

2) กลยุทธ์การบริหารการพัฒนามนุษย์ของมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค / ภัยคุกคามของมหาวิทยาลัย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1) บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีศักยภาพด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีความมุ่งมั่นในการร่วมพัฒนามหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารทุกระดับมีความมุ่งมั่นในการพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย 3) มีงานวิจัย และการบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และสังคม 4) จัดการศึกษาที่เน้นวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์บนความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม ทำให้มหาวิทยาลัยมีโอกาสดำเนินการจัดการศึกษา และมีหลักสูตรหลากหลาย / บูรณาการข้ามศาสตร์สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5) โครงสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารสู่ภายนอก เป็นเครือข่ายความเร็วสูงเอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคลากร และนักศึกษา 6) มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ทรัพยากร และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ในการจัดหารายได้ซึ่งจะทำให้การพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างคล่องตัว	1) การสื่อสารสถาบัน และการประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลออนไลน์ และเว็บไซต์ไม่ทันสมัยไม่เป็นมิตรกับผู้ใช้งาน 2) การบูรณาการข้ามศาสตร์ในสถาบันยังมีน้อยมีหลักสูตรมาก และมีความซ้ำซ้อนกัน 3) ขาดขวัญกำลังใจ แรงกระตุ้น และการพัฒนาความผูกพันต่อสถาบันที่ไม่เป็นรูปธรรม 4) กระบวนการบริหารงาน และการปฏิบัติงานล่าช้า ขาดการบูรณาการร่วมกัน 5) ทิศทาง และกระบวนการสร้างสมรรถนะอัตลักษณ์บัณฑิต และเอกลักษณ์ของสาขา และคณะไม่เป็นรูปธรรมทำให้การรับรู้ของสังคมภายนอกไม่ชัดเจน 6) บัณฑิตปริญญาตรียังมีจุดอ่อนในด้านภาษาอังกฤษ ส่วนบัณฑิตระดับปริญญาโทมีจุดอ่อนในเรื่องการตีพิมพ์เผยแพร่บทความจากผลงานวิทยานิพนธ์ 7) ขาดผลงานวิจัยที่เน้นนวัตกรรม และการใช้ประโยชน์ในชุมชน มีผลงานวิจัยที่ได้รับการอ้างอิง และตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับนานาชาติยังน้อย 8) สาขา และหลักสูตรมีมาก การบูรณาการข้ามศาสตร์ในสถาบันยังมีน้อย

โอกาส	อุปสรรค / ภัยคุกคาม
1) รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาบุคลากร ในมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการจัดสรรทุนพัฒนาอาจารย์ระดับปริญญาโท และเอก 2) มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียง ได้รับการสนับสนุน และยอมรับในระดับสากล มีความร่วมมือทางวิชาการ การวิจัย และการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมร่วมกันกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน 3) ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอยู่ใกล้กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านวิชาการ และเทคโนโลยี และสามารถจัดการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติได้เร็วขึ้น	1) ความหวาดระแวง และความวิตกกังวลในความแตกต่างทางสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ 2) อัตราค่าธรรมเนียมนการศึกษาที่สูงกว่าพื้นที่ใกล้เคียง หากผู้ปกครองของนักศึกษาที่มีรายได้ลดลงจะส่งผลให้งบประมาณของมหาวิทยาลัยลดลงซึ่งจะกระทบต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยในอนาคต 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทุกกลุ่มสาระ ส่งผลต่อคุณภาพนักศึกษา และคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสมกับสาขาที่เข้าศึกษา
4) มีศิษย์เก่าจำนวนมากที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานในพื้นที่ทำให้อึดต่อการติดต่อประสานงาน และการสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย 5) มีการพัฒนาทางด้านกายภาพที่รวดเร็วเป็นรูปธรรม มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งผลให้บุคลากรสามารถเรียนรู้ และใช้ประโยชน์เพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4) การแข่งขันของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงมีมากขึ้น มหาวิทยาลัยมีต้นทุนการฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรสูง เนื่องจากที่ตั้งของมหาวิทยาลัยอยู่ห่างไกลจากส่วนกลาง 5) ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และการชะลอตัวของเศรษฐกิจมีผลต่อการเจริญเติบโตของตลาดแรงงาน แนวโน้มการจ้างงาน อาชีพ และการดำรงานของคนในพื้นที่ 6) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคของส่วนราชการในจังหวัดชายแดนใต้ไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัย

5. ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุชย์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
ของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ตารางที่ 3 ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุชย์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

วิทยาลัยชุมชน	มหาวิทยาลัย
1) พัฒนาระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน มุ่งคุณภาพ 2) พัฒนาบุคลากร สมรรถนะ ความสัมพันธ์ ระบบการติดต่อสื่อสารเพื่อร่วมสร้างวัฒนธรรม ใหม่ 3) ขับเคลื่อนให้มีจัดการเรียนการสอนที่ใช้ ชุมชนเป็นฐานในรายวิชาต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้ เรียนรู้ชุมชน และใช้ความรู้ในการพัฒนา และ แก้ปัญหาของชุมชน ตลอดจนสกัดความรู้มา เป็นองค์ความรู้หรือนวัตกรรมพัฒนาชุมชน เพื่อ สร้างนักศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน และ การอบรม หลักสูตรระดับอนุปริญญา และหรือ หลักสูตรประกาศนียบัตรระดับวิทยาลัย ระดับ สถาบัน และหรือหลักสูตรระยะสั้นที่ตอบสนอง ต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของชุมชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 5) จัดการศึกษาที่สร้างโอกาสทางการศึกษา ตามความต้องการของชุมชน ให้เข้าถึง ระดับอุดมศึกษาของผู้ด้อยโอกาส และขาด โอกาสทางการศึกษาโดยการร่วมมือกับสถาบัน อุดมศึกษาต่าง ๆ	1) การกำหนดทิศทางใหม่ที่มีศักยภาพมนุษย์ ร่วมกันของเครือข่ายมหาวิทยาลัย โดยบูรณา การข้ามศาสตร์ของกลุ่มสาขาที่มีความชำนาญ ของแต่ละมหาวิทยาลัย 2) สร้างกลุ่มวิจัยเชิงบูรณาการศาสตร์ เพื่อให้ โครงสร้างเสมือนจริงที่มีความยืดหยุ่น สามารถ แก้ปัญหาของประเทศอย่างรอบด้าน 3) วิเคราะห์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และตลาดแรงงานที่แท้จริง เพื่อวางแผนผลิต บัณฑิตที่ตรงกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงใน ปัจจุบัน 4) ปรับเปลี่ยนสร้างหลักสูตรใหม่ให้มีความ ทันสมัยร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน ต้นทุน และ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเรียนการ สอนของมหาวิทยาลัยเครือข่าย 5) สร้างตัวแบบระบบการจัดการศึกษาแนวใหม่ ร่วมกัน โดยใช้สารสนเทศ เทคโนโลยี และ นวัตกรรมที่ทันสมัย และง่ายต่อการใช้ประโยชน์ ในการบริหารเครือข่ายทางการศึกษาร่วมกัน

ตารางที่ 3 ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุญย (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	มหาวิทยาลัย
6) พัฒนาชุมชนต้นแบบโดยการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม	6) พัฒนาระบบเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่สามารถรองรับการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ในระบบการเรียนการสอนทางไกล (Video Conference)
7) พัฒนาครูประจำ และอาจารย์พิเศษ ให้มีศักยภาพด้านการวิจัยเพื่อการวิจัยชั้นเรียน	7) จัดระบบการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนข้ามมหาวิทยาลัยตามความไฝรู้
8) พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมของสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้	8) จัดการศึกษา ร่วมกับการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง (Work Integrated Learning: WIL) โดยเฉพาะการจัดให้มีสหกิจในทุกหลักสูตร ซึ่งมีภาคเอกชนเข้าร่วมให้คำปรึกษา และมีบทบาทอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

อภิปรายผล

1. วิทยาลัยชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีความเชื่อว่าบุคคลในท้องถิ่นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในการพัฒนาชุมชน ฉะนั้น แต่ละคนจึงมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการประกอบอาชีพของตนเองอย่างเต็มที่ จัดการเรียนการสอนในระดับอนุปริญญา และมีความแตกต่างไปจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยพยาบาล ซึ่งจะมีแผนการเรียนการสอน และหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ อาจกล่าวได้ว่า วิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษาเพื่อชีวิต ตลอดชีวิต และสังคมอย่างแท้จริง ดังจะเห็นว่า แผน และหลักสูตรการเรียนการสอนที่เปิดสอนนั้นจะคำนึงถึงประโยชน์และความต้องการของท้องถิ่นหรือภูมิภาคที่วิทยาลัยตั้งอยู่ มีความสอดคล้องของสาขาวิชาต่าง ๆ ในบริบทเชิงพื้นที่และสิ่งแวดล้อม (ธงชัย สมบูรณ์, 2547: น.2)

สำหรับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองจึงมีความเจริญเติบโตไปตามเส้นทางคมนาคม และภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนใต้ มหาวิทยาลัยมีปรัชญาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นที่ยึดเหนี่ยวให้กับชุมชนเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม รวมถึงสร้างคุณภาพการพัฒนาสังคมไทย การดำเนินพันธกิจของมหาวิทยาลัยยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมากจึงมีขอบข่ายที่หลากหลายมากมายที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนในพื้นที่ให้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ ทักษะ สมรรถนะเพื่อพัฒนามนุษย์ และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

การเตรียมความพร้อมหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ วิทยาลัยชุมชนมีความพร้อมระดับมาก เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู ไม่พบปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วม และการแสดงความคิดเห็น มีการจัดกิจกรรม และโครงการบ่อยครั้งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมุสลิมในพื้นที่ ประกอบกับผู้อำนวยการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนามนุษย์ ด้วยการสนับสนุนกิจกรรม และโครงการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเพิ่มทักษะ ประสิทธิภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำหรับมหาวิทยาลัยมีความพร้อมระดับมากเช่นกันในการพัฒนานักศึกษาหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปัจจุบัน โดยมีรูปแบบกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนที่มีความเป็นเอกภาพ มีงบประมาณของแต่ละหน่วยงานในการดำเนินกิจกรรม และโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกำหนดเป็นแผนพัฒนานักศึกษาสู่สากลที่ชัดเจน อาทิ มุ่งพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทุนแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศ

ด้านบทบาทการพัฒนาคนสู่ทางการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีเป้าหมายมุ่งเน้นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งกลุ่มเยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงวัยตามแต่ละช่วงวัย ได้แก่ วัยเรียนหรือเยาวชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมาก่อน และมักขาดโอกาสทางการศึกษา สำหรับวัยทำงานหรือผู้สูงวัยจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิต และเป็นผู้ประกอบการที่อยู่ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน ซึ่งกลุ่มนี้มีความสนใจในการพัฒนาสมรรถนะทางอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ และเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ

สำหรับมหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนุชนัย ด้วยความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และบริบทของมหาวิทยาลัยชายแดนใต้ที่มีความเกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กันในหลากหลายมิติ อาทิ ความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และความแตกต่างทางศาสนา จึงส่งผลให้เกิดการหล่อหลอมความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ท้องถิ่นชายแดนใต้ที่มีความเข้มแข็ง และเป็นหนึ่งเดียวในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมา การจัดการศึกษาเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน และสร้างงานสร้างอาชีพของสถาบันอุดมศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของซมสุกัต ครุฑทะ (2554: น. 63-70) ที่กล่าวถึงการพัฒนาคนุชนัยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การฝึกอบรม การพัฒนางานอาชีพ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาองค์กร ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาต้องพยายามพัฒนาผู้เรียนให้ควบคู่กันทั้งทักษะพื้นฐาน และคุณธรรม พัฒนากำลังคนที่มีความเป็นเลิศ สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง นำภูมิปัญญาไทยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเป็นแหล่งข้อมูล และเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการให้แก่ชุมชน (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2557)

จากที่กล่าวมา บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่พึงประสงค์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และศิลปวัฒนธรรม อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต และการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาจึงสร้างคุณภาพชีวิต และสังคมบูรณาการอย่างสมบูรณ์ระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่ปฐมวัย และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิต และสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาคนุชนัยให้กลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า (อมลวรรณ วีระธรรมโม, 2549 :น.103-107)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการพัฒนาคนุชนัยหลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ วิทยาลัยชุมชนมีปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560-2579 และพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน ปี พ.ศ. 2558 มาตรา 8 ให้บรรลุปเป้าหมาย ได้แก่ อัตรากำลังบุคลากรทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ นอกเหนือจากข้อมูล

พื้นฐานของวิทยาลัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ อาคารเรียน อัตรากำลังของบุคลากร ทรัพยากรการเรียนรู้ และงบประมาณ เป็นต้น (ประยูร ดำรงรักษ์, 2561: น. 2-3)

ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ชุมชนที่อยู่ใกล้วิทยาลัยมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อสภาพปัญหาความแออัดของผู้อยู่อาศัย สภาพการจราจรที่ติดขัด มลภาวะเป็นพิษ ปัญหายยะ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น รวมถึงความไม่มั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลถึงโอกาสในการเข้าศึกษาต่อของผู้สนใจใฝ่เรียนรู้ รวมถึงการขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงาน และระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ แต่การได้รับการพัฒนา แก้ไข และการตัดสินใจอย่างทันทั่วทั้งของผู้อำนวยการที่มีวิสัยทัศน์จึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้น

สำหรับมหาวิทยาลัยมีปัจจัยที่มีความหลากหลาย และมิติที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าวิทยาลัยชุมชน มีบุคลากรที่มีศักยภาพ และสมรรถนะสูงที่เป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน บุคลากรส่วนใหญ่มีภาระงานมาก อาจเกิดความเครียด และขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวกในชั้นเรียน สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ เกิดการชำรุดเสียหาย และไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพอาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ทักษะ และประสบการณ์ชีวิตตลอดยลง

ด้านการเมืองท้องถิ่น มักเป็นเรื่องของอำนาจ การกระทำที่ผิดกฎหมาย และการทุจริตคอร์รัปชันในพื้นที่ ส่งผลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำไปสู่การสร้างสถานการณ์ความรุนแรง และการอ้างปัญหาความไม่สงบ จึงเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันต่อความเข้มแข็งของการพัฒนามหาวิทยาลัยในพื้นที่ ข้อได้เปรียบของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองจึงมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียน รวมถึงแหล่งการจ้างงาน และการบริการ

3. กระบวนการบริหารการพัฒนามนุษย์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ วิทยาลัยชุมชนมีการจัดระบบการบริหารพัฒนานใน 3 รูปแบบ ได้แก่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร

และกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง มีภาวะผู้นำกระบวนการวางแผนสู่การปฏิบัติ ที่ชัดเจนที่เริ่มต้นจากการรับรู้ปัญหา ร่วมตัดสินใจ การค้นพบวิธีการแก้ไข และสามารถบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับมหาวิทยาลัยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนุสรณ์ ทั้งสิ้น เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ภาคอุตสาหกรรม และบริการในพื้นที่ ภาวะผู้นำวิสัยทัศน์การบริหารการเปลี่ยนแปลง ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ที่มีความเป็นรูปธรรม และยึดหยุ่นสูง มีการวางแผน มุ่งสู่การปฏิบัติร่วมกันของบุคลากรมหาวิทยาลัยทุกระดับ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ นำไปสู่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง

4. กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนุสรณ์หลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบัน อุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ วิทยาลัยชุมชนมีจุดแข็งด้านภาวะผู้นำ ความสามารถในการบริหาร และสร้างความร่วมมือ จึงสร้างโอกาสในการพัฒนาคน ในชุมชนได้อย่างยั่งยืนให้สามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และพัฒนา งานอาชีพเดิมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นหรือสร้างอาชีพใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจน สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง แต่มีจุดอ่อนด้านขาดแคลนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับ ภาระงาน และมีข้อจำกัดด้านความรู้ ขาดความหลากหลาย สำหรับอุปสรรค / ภัยคุกคาม จากการรวบอำนาจการบริหารไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้กลไกการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม อาจมีข้อจำกัด และกระบวนการตัดสินใจตามอำนาจหน้าที่มีเส้นทางที่ยาวอาจใช้เวลา มากจนบางครั้งเกิดการเสียโอกาส

สำหรับมหาวิทยาลัยมีจุดแข็งด้านบุคลากรที่มีศักยภาพทางวิชาการ และ วิชาชีพ มีความมุ่งมั่นในการร่วมพัฒนาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลง และผู้บริหารทุกระดับมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาวิทยาลัยไปสู่วิสัย ทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา และเป้าหมาย เกิดโอกาสในการสร้างชื่อเสียง การได้รับการ สนับสนุน และยอมรับในระดับสากล มีความร่วมมือทางวิชาการ การวิจัย และการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมร่วมกันกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่ม ประเทศอาเซียน และการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่มีจุดอ่อน คือ การสื่อสารสถาบัน และ

การประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลออนไลน์ / เว็บไซต์ไม่ทันสมัย ไม่เป็นมิตรกับผู้ใช้ รวมถึงการบูรณาการข้ามศาสตร์ในสถาบันยังมีน้อย มีหลักสูตรมาก และมีความซ้ำซ้อนกันสำหรับอุปสรรค / ภัยคุกคามคือ ความหวาดระแวง และวิตกกังวลในความต่างทางสังคม วัฒนธรรม และมีอัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาที่สูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง

จากประเด็นยุทธศาสตร์นำไปสู่กลยุทธ์การบริหารการพัฒนามนุษยสู่ประชาคมอาเซียน ของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว เป็นแผนที่มุ่งสร้างคนตามความต้องการ (Term of Reference) ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงจำเป็นต้องปรับทิศทางการจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการโดยเฉพาะบุคลากรในสาขาที่ขาดแคลน การปรับตัวเชิงรุกนี้ด้วยการทบทวนจุดอ่อน อุปสรรค / ภัยคุกคามที่ผ่านมาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างจุดแข็ง และโอกาสในการขับเคลื่อนความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน ผู้นำศาสนา สื่อมวลชน และผู้ประกอบการภายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากการมีส่วนร่วมในการทำแผนเพื่อการประเมินศักยภาพเชิงพื้นที่ซึ่งต้องอาศัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าว โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานความร่วมมือในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารพัฒนามนุษย์ (ณ พันธ์เดชชาติศรี และคณะ, 2560: น. 244) และมีตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนภาคีเครือข่ายการพัฒนาจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2557: น. 38-59)

5. ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคนสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ กลยุทธ์ของวิทยาลัยชุมชน (1) พัฒนาระบบการบริหารผลการปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นคุณภาพ (2) พัฒนาบุคลากรด้านสมรรถนะ ความสัมพันธ์ ระบบการติดต่อสื่อสารเพื่อร่วมสร้างวัฒนธรรมใหม่ (3) ขับเคลื่อนให้บริหารจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (4) พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน และการอบรมที่ตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของชุมชน และ (5) จัดการศึกษาที่สร้างโอกาสทางการศึกษาตามความต้องการของชุมชน สำหรับกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย (1) การกำหนดทิศทางใหม่เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษยร่วมกัน

แบบเครือข่ายของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ (2) สร้างกลุ่มวิจัยเชิงบูรณาการศาสตร์เพื่อให้
โครงสร้างเสมือนจริงที่มีความยืดหยุ่น สามารถแก้ปัญหาของพื้นที่ และประเทศอย่าง
รอบด้าน (3) วิเคราะห์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และตลาดแรงงานที่แท้จริง
เพื่อวางแผนผลิตบัณฑิตที่ตรงกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (4) ปรับเปลี่ยน
โครงสร้างหลักสูตรใหม่ที่มีความทันสมัยร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนและต้นทุน รวมถึง
เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเครือข่าย และ (5)
สร้างตัวแบบระบบการจัดการศึกษาแนวใหม่ร่วมกัน โดยใช้สารสนเทศ เทคโนโลยี และ
นวัตกรรมที่ทันสมัยและง่ายต่อการใช้ประโยชน์ในการบริหารเครือข่ายทางการศึกษา
ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดนูวัต สุวรรณวงศ์ และบุษบง ชัยเจริญวัฒน์
(2556: 58-71) ที่เสนอกรอบแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับ
การบริหารสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
และรองรับประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. เสริมสร้างประชาคมอาเซียนด้วยระบบการศึกษาโดยให้ประเทศไทยเป็น
ศูนย์กลางทางการศึกษา (Education Hub) ควรเตรียมความพร้อมสำหรับแนวคิด และ
วิธีการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการศึกษา อาทิ การพัฒนาคุณภาพ
ขยายโอกาส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการ และจัดการศึกษา การเตรียมความ
พร้อมด้านภาษาอังกฤษ และการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา สร้างความรู้สึ
กแบบพี่น้อง เพื่อน และครอบครัว สร้างค่านิยมอาเซียนโดยสร้างเครือข่ายของผู้นำ
กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ การเตรียมความพร้อมการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และ
อุดมศึกษา ให้เสริมสร้างทักษะด้วยวิชาชีพ สร้างเครือข่ายของสถาบันการศึกษาใน
อาเซียน และการโอนหน่วยกิตหรือการแลกเปลี่ยนนักศึกษา โครงการลดช่องว่าง
เพื่อพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ควรมีการจัดทำหลักสูตรอย่างเข้มข้น และ
สอดคล้องในทิศทางของอาเซียน การจัดการศึกษาไทยให้เป็นไปตามแผนการศึกษาของ
อาเซียน และสอดคล้องกับแผนงานหรือกรอบความร่วมมือในด้านอื่น ๆ

2. แนวทางการพัฒนาการอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องบริหารเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการในความหลากหลายมิติ ทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ประวัติศาสตร์ การเมือง ระบบการศึกษาทั่วโลก และศาสนาแบบคู่ขนาน การแก้ปัญหาระยะสั้น กลาง และยาว พิจารณาประเด็นยุทธศาสตร์ และเป้าหมายการปฏิบัติเชิงรุก ในเบื้องต้นควรสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน วิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ รวมถึงการระดมสรรพกำลังของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคใต้ 14 จังหวัด และทั่วประเทศเพื่อขับเคลื่อนกลไกของระบบการศึกษาเพื่อการบริหารการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน

3. การขยายผลการศึกษาสู่การติดตามการนำกลยุทธ์การบริหารการพัฒนา มนุษย์สู่ประชาคมอาเซียนในภาคปฏิบัติเพื่อสร้างตัวแบบกลยุทธ์การพัฒนาคนสู่หลัง เข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องรับกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย 4.0 ตามวาทกรรมการพัฒนา มั่งคั่ง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการบูรณาการยุทธศาสตร์การพัฒนา มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้
2. ควรศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนาพลเมืองอาเซียน และภาวะผู้นำเชิง กลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้
3. ควรศึกษาวิจัยในประเด็นองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่น (อบต.) กับการบริหาร การพัฒนาคนที่ยั่งยืนสอดคล้องกับประชาคมอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารการพัฒนา มนุษย์สู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้” ซึ่งได้รับ ทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สัญญาเลขที่ ทป57005 ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมล สุตประเสริฐ และสุนทร สุนันท์ชัย. (2541). *วิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทิศทางที่ไทยต้องทบทวน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2548). *การวางแผนการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาองค์การเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ ก๊อปปี้.
- ชมสุภัค ครุฑกะ. (2554). ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*. กรกฎาคม-ธันวาคม, 63-70.
- ณพวัศก์ เดชชาติรี และคณะ. (2560). ยุทธศาสตร์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คำชะโนด อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 34(3), 224-246.
- ณวัศ สุวรรณวงศ์ บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี และชิตชนก เชิงเชาว์. (2560). กลยุทธ์ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 57(3), 47-76.
- ณวัศ สุวรรณวงศ์ และบุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่สำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรอบแนวทางเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนอย่างยั่งยืน และรองรับชุมชนอาเซียน. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13(2), 58-71.
- ทวีชัย บุญเติม. (2540). *การพัฒนาการจัดการเชิงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นสำหรับพุทธศักราช 2550*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2547). *วิทยาลัยชุมชน*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 14(1), 38-59.
- บรรจง ฟุ้งสง. (2550). *รายงานการวิจัย นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2540 – 2550*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- ประยูร ดำรงรักษ์. (2561). เอกสารประกอบการนำเสนอวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และนโยบายในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ต่อสภาวิทยาลัยชุมชนปัตตานี ครั้งที่ 3 วันที่ 28 มีนาคม 2561 ณ ห้องประชุมก่อเกียรติ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี. ปัตตานี.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตน์. (2554). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่ และ ผู้นำใหม่ทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2561). การวิเคราะห์คะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2561 จาก เว็บไซต์ <http://www.serviceapp.niets.or.th/onetmap/>
- สมิตร สุวรรณ. (2554). รัฐกับแนวคิด และทฤษฎีการพัฒนา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). ปรวิญญูอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบาย และแผนการอุดมศึกษา.
- _____. (2550). กรอบแผนอุดมศึกษาระยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (2551–2565). กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2550). หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (ออนไลน์). <http://www.rfbp.go.th>. สืบค้นวันที่ 22 มกราคม 2560.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579. พริกหวานกราฟฟิค.
- ศรีน้อย โปทาทอง. (2546). ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับเกาหลีก้าวสู่ออนาคตด้วยพลังทรัพยากรมนุษย์. จาก Human Resources Development and a new Take-off Human Resources Development Strategies for Korea. กรุงเทพฯ: กลุ่มประเมินสถานะการศึกษาไทย สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ศรีวงศ์ สุมิตร. (2537). การวางแผนกลยุทธ์สำหรับการบริหาร: สรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ. วันที่ 17-19 ตุลาคม 2536.
- อมลวรรณ วีระธรรมโม. (2549). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารศึกษาศาสตร์ 5 (1), 103-107.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2537). สาระสำคัญของกรวางแผนเชิงกลยุทธ์สำหรับงานวางแผนในสถาบันอุดมศึกษา. สารสภาคณาจารย์. วันที่ 23 มิถุนายน 2537.
- The University of New South Wales. (2010). Making Strategy Happen. (Online) <https://www.business.unsw.edu.au/AGSM-Site/Documents/Making%20Strategy%20Happen%20Brochure.pdf>. 23 October 2018.